

Het Fort Napoleon

Het Oostendse Fort Napoleon wordt sinds 1995 beheerd door de Stichting Vlaams Erfgoed. Het Fort, beschermd als monument sinds 6 juli 1976, heeft een unieke historische waarde. Het is immers het belangrijkste krijgswaerkundige monument in Vlaanderen.

Geschiedenis

Op basis van Napoleons niet ongegronde vrees voor een invasie vanuit Engeland, werd er in 1810 gestart met de bouw van een Fort. Het gebouw moest 260 manschappen herbergen. Beneden bevonden zich de keuken, de bakkerij en de munitiebergplaatsen. Bij belegering zou het Fort in eigen behoeften moeten kunnen voorzien. Op de eerste verdieping lagen de schuilplaatsen en de kamers voor de soldaten. De vesting bevatte 46 kanonnen : 20 op het platform en 26 op het glacis rond het Fort.

In 1812, bij de val van het Keizerrijk, was de versterking voltooid. Het Fort heeft echter nooit zijn eigenlijke taak vervuld. Tussen 1815 en 1830,

onder Nederlands bewind, namen enkele plaatselijke militairen er hun intrek. Vanaf 1830 kreeg het de naam Fort Leopold I en in 1840 zijn huidige naam Fort Napoleon.

Aan de vooravond van de Frans-Pruisische oorlog (1870-1871) vond de Oostenrijkse burgerwacht er een onderkomen en vanaf 1870 bood het Fort onderdak aan Franse krijgsgevangenen. Toen de gevangenen in 1871 vrijkwamen deed de vesting dienst als oefenterrein voor soldaten en burgerwacht.

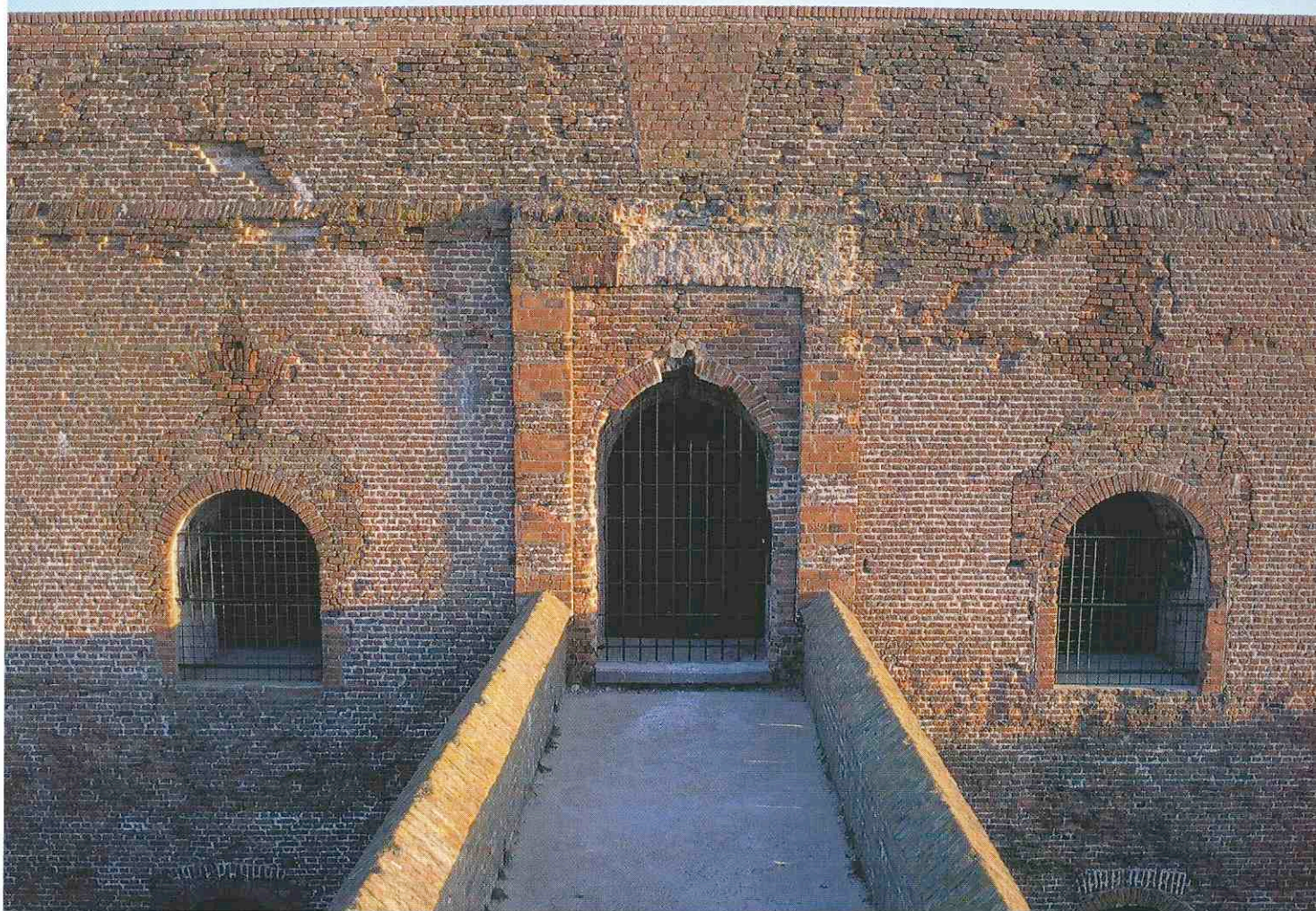
Door gebrek aan onderhoud raakte het geleidelijk in verval en kwam het helemaal onder het zand te liggen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog genoot het Fort de volle aandacht. De Duitsers richtten het Fort immers in 1915 in als verblijf van de bemanning van de batterij Hindenburg. Het Fort werd ingericht met kunstwerken uit verlaten villa's en kreeg zelfs een fontein op de binnenkoer.

Tijdens het Interbellum stond het Fort bloot aan plundering en vandalisme. Verkommerd en alweer onder het zand bedolven, lag het bolwerk eenzaam in de duinen.

Onder impuls van archivaris en stadsbibliothecaris Carlo Loontjens kreeg het Heemkundig Museum van Oostende een onderdak in het Fort. Op korte termijn werd het museum een echte bezienswaardigheid.

Het bevatte o.a. waardevolle stukken uit de

Napoleontische periode : kanonnen, geweren, medailles, enz. Daarnaast kon men er de geschiedenis van Oostende vanaf het beleg van de Spanjaarden (1601-1604) tot en met de Eerste Wereldoorlog bewonderen.

In 1939, tijdens de mobilisatie, werd het museum gesloten. In 1941 zijn de museumstukken weggebracht hoewel er ondertussen al veel was vernield.

Nu nog zijn vele stukken spoorloos.

Opnieuw richtten de Duitsers er een officiersmess in. In 1945 stond het Fort bloot aan plundering en dit keer sloegen Britse soldaten er alles kort en klein.

Na de Tweede Wereldoorlog maakte het Fort enkele jaren tot 1958 deel uit van het "Stedelijk Speelplein" van Oostende. Nadien was het niet meer toegankelijk en kreeg de tand des tijds vrij spel.

In 1992 werd de v.z.w. Fort Napoleon in het leven geroepen, die drie jaar ijverde voor het behoud, de restauratie en de valorisatie van het unieke militair-architecturale bouwwerk. Sinds de overname door de Stichting Vlaams Erfgoed in 1995 werd er werkelijk gestart met de restauratie : het Fort was gered.

Vorm en inwendige structuur

Het Fort bestaat uit een centraal vijfzijdig bakstenen bouwwerk, met zijden van 28 meter lang. In het midden ervan bevindt zich een vijfzijdige open ruimte. Het Fort telt een benedenverdieping en één verdieping. Rond het gebouw ligt een 10 meter brede droge gracht met daaromheen een 8 meter hoge steunmuur of schoormuur. Aan drie kanten van de schoormuur, gericht naar het zuiden, staan aan elke kant 2 steunberen (in totaal dus 6 steunberen).

Vanaf het midden van elke zijde van het centrale gebouw loopt een caponnière naar het midden van de corresponderende zijde van de ringmuur. Een caponnière is een overdekte galerij met schietgaten.

De caponnières verdelen de droge gracht dus in vijf segmenten. De schietgaten in de caponnières dienden om eventuele aanvallers binnen in de kuil neer te schieten. Door de vijfhoekige vorm konden de verdedigers elkaar onmogelijk raken.

Restauratie en toekomstige bestemming

De Stichting Vlaams Erfgoed benadert het Fort uitgaande van een "integrale monumentzorg". De essentie van integrale monumentzorg is in twee punten samen te vatten :

1. zorg voor het monument én voor zijn cultuurhistorische en actuele betekenis.
2. zorg voor de openstelling en voor andere vormen van participatie en beleving door het publiek.

De zorg voor het monument zelf is gestart in 1995 met de eerste fase van de restauratiewerken, nl. dringende instandhoudings- en beveiligingswerken waarbij vooral het dak van het Fort een grondige beurt kreeg. De tweede fase is momenteel aan de gang en omvat de restauratie van de binnenkoer, de buitenmantel van het fort en de vijf caponnières en de steunbeer aan de kant van de droge gracht.

De derde fase van de werken duidt meteen de toekomstige bestemming van dit monument. Het Fort zal worden ingericht voor de toekomstige bezoeker. Daarnaast zal het een basisinfrastructuur krijgen voor media en culturele doeleinden. De afwerking is gepland voor medio 1998. Vanaf dan zal het gebouw de aandacht krijgen die het verdient.